జ్ఞానోదయ గ్రంథమాలా ప్రచురములు—7

మయూరాసనము

కొడకంచి చక్రధరరావు గా
వ్రాయఁబడినది.

సేతు ముద్రాక్షరశాల
మచిలీపట్టణము.

1912

వెల రెండణాలు.

... విష్వక్సేనాదిసంస్థానములను పరిగ్రహ్యా హృదయ్యాం వని
నిదేయములగాంధర్వములు గాంచి పోషించిన
మా పోషకులు ప్రత్యేకముగ బాలసా
యమునందే ప్రపంచమును విడనాడిన
శ్రీ పింగలి వెంకటరామ మోహన రెడ్డి
గారి పాదారవిందముల యొక్క జ్ఞాప
కార్థముగా నీ పుస్తకము వారి
పేర నంకిత మొనర్చు
చున్నాడను.
శ్రీ.

ఇట్లు,
చక్రధర రావు.

విజ్ఞాపనము.

———:o:———

కొంతకాలము క్రిందట, సహోదరా, జనానా, యను మాసపత్రికలయందు స్త్రీ సముద్రయానమును గూర్చి కొంత విరివిగ వ్రాయఁబడిన వ్యాసముల విషయములను జూచి, వాని నొకవ్యాసరూపమున సమన్వయించి యొకపత్రికలలో నత్యంతానిర్ణయముంబైనఁ బ్రకటింపఁదలఁచి తీరిక కలిగినప్పుడెల్లను కొంచెముగ వ్రాయుచుఁ గొన్నిదినములకు పూర్తిజేసితిని గాని స్థానికులును మాకార్యస్థానమున శిరస్తాదారులును నగు మ.రా. బ్రహ్మశ్రీ నృసింహారావుగారు "సహోదరియుఁ బత్రికలోఁ బ్రకటించుటకంటెఁ గొంచెము విపులముగనున్న వ్యాసము గాన నొక చిన్నపుస్తకరూపముగా నుంచుట యుక్త"మని సలహాయిచ్చుటచే నిట్లొనరించితిని. ఇందలి లోపములను క్షమించుటకు పాఠకుల కెల్ల ప్రార్థితుఁడు.

పట్టెపల్లి,
అబ్కారి ఆఫీసు.
22-4-12.

ఇట్లు విధేయుఁడు,
కోనకంచి చక్రధరరావు.

మయూరాసనము.

"తఖ్తు" యనునది పారసీభాష యందు కూర్చొనుట కుపయోగింపఁబడు "కుర్చీ" యనుపదమునకు సమానార్థక మగు వాక్యము; గాని యే యేస్వరూపలక్షణములను గలిగియున్న యాసనము 'తఖ్తు' అనుపదమునకు లక్ష్యముగఁ జూడఁబడు చున్నదో యాస్వరూపలక్షణములు 'కుర్చి' యని వాడఁబడు నాసనమునకు లే కుండుటచే నిప్పుడు కూర్చుండుభాగ మెటుఁ జూచినను సమానములగు పొడవు వెడల్పులను, నాలుగుకాళ్లను గలిగి దాదాపు ఖట్వరూపమును బోలినదిగ నున్నదానినే 'తఖ్తు' అని పిలుచు చున్నారు.

ఇది సర్వసాధారణముగ నందఱుచే వాడఁబడు చున్న "తఖ్తు" అనుపదముయొక్క వివరణము; గాని యీశబ్దముయొక్క ప్రత్యేకార్థము రాచకార్యములను నిర్వర్తించుటకై యొకరాజ్యమును బాలించెడి రాజుచే నధిష్ఠింపఁబడి యుండెడి యాసనముపట్ల వర్తింపు చున్నది. ఈరాజాధిష్ఠిత మగు తఖ్తు యొక్క రూపలక్షణములు గూడ దాదాపుగఁ బైనఁ జెప్పఁబడిన తఖ్తునే పోలి యుండును గాని యిది సామాన్యము లగు తఖ్తులకంటె మిక్కిలి యలంకారయుతముగను బరిమాణమునందు గొంచెము తక్కువగను నుండి యానుకొనుటకను వగునట్లు వెనుక తట్టున "తకియా." (దం

డు) లసును పైభాగమున నీడ నిచ్చుచున్నదానివలె నగుపడుచు శిల్పకళాచాతుర్యయుతమును, మూల్యవంతమును నై మెరయుచుండెడి యొకఛత్రము గలిగి యుండును.

ఈ తఖ్తు రాజచిహ్నములలో మిక్కిలి యావశ్యకమైనదిగఁ బరిగణింపఁబడుచున్నది. దీనికి పీఠారోహణ మను పేరటి మహోత్సవ మొకటి సంబంధించి యుండును. ఏకార్యానుష్ఠానానంతరము రాజు తానొక స్వాతంత్ర్యపదవి నంది నిజాధికారమును యథావిధిగ నెరవేర్పశక్తిగలవాఁడగునో యదియే యీమహోత్సవము. పీఠాధిరోహణము ననుసరించి దానికి తుల్యమగు యావశ్యముగ భావించెడి మఱియొక కర్మగూడ గలదు. దీనికి కిరీటధారణోత్సవ మనియును లేక మకుటధారణోత్సవ మనియును జెప్పెదరు. ఈరెంటికిని బ్రథమమునుండియుఁ బరస్పరసంబంధము గలిగి యుండుటచే వీనిలో నేపదమును జెప్పినను నాశబ్దమునం దీకార్యములు రెండును నిమిడియున్నట్లు సాధారణముగ భావింపఁబడుచుండును గాని యిచ్చట కిరీటమును గుఱించివర్ణించుటమా యీ వ్యాసము యొక్క యుద్దేశము గాదు కావున దానిని గుఱించి యిఁక నింతకంటె నధికముగ వ్రాయక తఖ్తుయొక్క యుత్పత్తికి సంబంధించిన కొన్ని చారిత్రికవిషయములను మాత్రము వివరించి యాపివేయుట ముఖ్యవిషయమునకు మరలెదము.

తఖ్తు యొక్క యారంభము 'జమ్షీదు' అను రాజునుండి పుట్టినదనియును, నతని కిదియేగాక మఱికొన్ని నూతననిర్మాణములును గావించినగౌరవముకూడా కల దనియును, నాయన తన తఖ్తును వివిధములును బహుమూల్యవంతములును నగు రత్నసంచయములచే మిగుల సుందరముగ నలంకరించి జ్యోతిష్కుల యభిప్రాయముతో నొక శుభలగ్న మేర్పాటు గావించుకొని యాసమయమునం దాగద్దియ నధిష్ఠించె ననియును, మఱియు నామహాత్సంతోషసూచకముగ నొక గొప్పయుత్సవ మొనరించె ననియును

“మాజాసుల్తానీ” యనుచారిత్రమునందు వ్రాయఁబడియున్నది. కాలవిపర్యయమునుదానినేఁ బారశీకరాజ్యపీఠము జమ్షీదునుండి లాగుకొనఁబడెనయనంతరము దానిపయి మఱికొందఱు రాజు లధిష్ఠించి ప్రభుత్వ మొనరించుచున్నపుడు వారు నయితము జమ్షీదు యొక్క యీనూతనరచనను మిక్కిలి గౌరవదృష్టితోఁ జూచిరి. సామాన్యముగ నీప్రపంచమునం దొకానొక బుద్ధిమంతుఁ డేదేని యొకపదార్థమును త్పత్తి చేసి పోవఁగనే యాతనికి పిమ్మట నాపదార్థమునం దొక కొన్నిమార్పు లగు చుండుట లోకధర్మముగ నున్నది. కావున నిట్లే జమ్షీదుచే నిర్మాణము గావింపఁ బడిన తఖ్తు యందుఁ గూడ “ఫరీదూన్” అను విశాలకీర్తియుతుఁ డగు నొక పారశీకపురాజు కొన్ని యావశ్యకములగు సవరణలు గావించి దానిని మిగుల సౌందర్యయుతముగఁ జేయుటే గాక యష్టకోణాకృతిగఁ గావించి యమూల్యము లగు రత్నముల తోడను వెండిబంగారులతోడను బహువిధములఁ జిత్రించి దాదాపుగ నిదియు నొక నూతనకల్పనమే యని భావింపఁ బడఁ దగి నట్లుగ మార్చివై చెను. ఈఫరీదూన్ యొక్క తఖ్తును గుఱించి యనేకు లనేకవిధముల వర్ణించి యున్నారు, గాని మేము వాని నన్నిటిని వదలి దాని మూల్యక్రమము నించుమించుగాఁ దెలుసుకొనుట కై యాతఖ్తుచుట్టు వేయిబంగారపుగుండ్లు బంతులవలె వ్రేలాడు చుండె ననియును, వానిలోఁ బ్రతి బంతియు నైదువందల మిస్కాలు లనఁగా రెండువందల తులముల తూనికె కలిగి యుండె ననియును మాత్రము చెప్పినఁ జాలు నని తలంచెదము

ఈ ఫరీదూన్ తఖ్తు యొక్క ప్రతిబింబమును దృష్టిపథమునం దిడుకొని చూచు చున్న మనహృదయముల కొక “ప్రాచీనకాలముననే గాక ప్రస్తుతకాలమునఁ గూడ నిట్టి యతివిచిత్రమును, నమూల్యమును నగు తఖ్తుకు సరి వోల్చి చెప్పం దగు నట్టి తఖ్తు మఱియొకటి లేకుండ నోపు” నని తోఁచవచ్చును. గాని తోడనే మనవిజ్ఞానభావము దేని ప్రతిబింబవీక్షణము చె

నీ ఫరీదూన్ తఖ్తు యంతటి గౌరవోద్దేశ మంతయు నిరసన మై "ఇది (మయూరాసనము) "ఫరీదూన్" తఖ్తు కేవిషయమున నైనను దీసిపోవం జాల" దని తక్షణమే చెప్ప సాహసించెదమో యట్టి మయూరాసనము యొక్క మనోహరస్వరూపమును మనపాఠకుల కెదురుగఁ దెచ్చి నివేదించు చున్నది. ఈ తఖ్తుతావుస్ (మయూరాసనము) ఏమహామహుని యద్వితీయనిర్మాణ చాతురీగరిమకు భూలోక మందలి యద్భుతరచనలలోని కెల్ల నాయకమణిగాఁ బేరొందం బడు చున్న తాజ్ మహల్ ప్రబలసాక్ష్యముగ నున్నదో యట్టి మొగలురాజవంశోత్పన్నుఁడును, భరతఖండసామ్రాజ్యమునకు సార్వభౌముండును నగు షాజహానుచక్రవర్తి చేఁ జేయింపఁ బడినది గాన నిది ఫరీదూన్ తఖ్తుకంటెను మించి యున్న దని చెప్పుటకు మన కేయభ్యంతరము నుండఁ జాలదు వాస్తవముగ విచారించి చూచినచో షాజహాను చక్రవర్తి పారసీకసార్వభౌముల మహదైశ్వర్య మీభరతఖండపట్టభద్రుని మహాభాగ్యమునం దొకలెక్కలోనిది గా దను యంశమును సప్రమాణముగ కమునఁ జాటుట కై వేఁడిఁ గాంచి నేఁటికిని ప్రపంచ మబ్బురపడు చున్న యట్టి యద్వితీయములును, నపూర్వములునగు స్మారకచిహ్నములను స్థాపించి ర్తి శేషుఁ డయ్యె నని స్ఫురింపక మానదు. ఇందులకు తార్కాణముగ 'తఖ్తుతావుస్' (మయూరాసనము) గూడ షాజహానుయొక్క మహావైభవములయం దొకటి యై యున్నది. చెప్పుటకుమాత్ర మిది యొకయాసనమే గాని దీనియం దెంతటి కళాకౌశల్య మిమిడియున్నదో మఱియు నిది యెంతటి సౌందర్యస్వరూపమును గలిగి యున్నదో యావివరము నొక్కింత సంగ్రహముగ మాచదువరు లీ క్రింది వివరణము వలనఁ దెలిసికొనియెదరు గాక.

షాజహానుచక్రవర్తి స్వాభావికముగ విభవాభిలాషి. ఇందువలన నే తండ్రిస్థానమున కేతెంచినపిమ్మట నాతనికి షాజహాన్ (భూలోకప్రభువు)

యాను తన నామ మెట్లు తత్పూర్వ రాజన్య నామములకంటె నెక్కుడు గౌరవ సమన్విత మై యున్నదో యట్లే తన కొలువుకూటము(దర్బారు) గూడ యనన్యసాదృశ్య మై వారల యాస్థానమునకంటె వేయిమడుంగు లధిక మగు శోభాసమేత మై విరాజిల్లుచుండు నట్లు జేయవలయు నను నొక యభిప్రాయ ముదయించెను. ఈయభిప్రాయ మే యమూల్యరత్నసంచయస్థాపితము చేఁ గేవల మొకమూల్యమునందే గాక పనితనమునందు గూడ నిట్టి దింకొకటి లేదని స్వభావోక్తిగఁ జెప్పఁ దగినట్టి గద్దియ నొకదానిని నిర్మింపఁ జేయ వలయు నను కోరిక యాతని హృదయమునందు స్థిరముగఁ బాదుకొనుటకు ప్రబలకారణ మయ్యెను.

ఈకోర్కెను బూర్తిపఱచుట కాతఁడు రాచనగళ్లలోని ప్రత్యేక ధనాగారముల నుండియే గాక సాధ్య మయినంత వఱకు వెలుపల నుండు రత్నసంచయములను గూడ దెచ్చి కనుపఱచ వలయు నని రత్నశాలాధ్యక్షుండగు 'బేబదల్ ఖాన్' అనునధికారికి యుత్తరు వొసంగెను. ప్రభువాజ్ఞ యయిన పిమ్మట దర్బారులోనికి తేబడిన నానావిధము లగు రత్నములచే నొక్క పెట్టున నాకొలువు కూట మంతయు దేదీప్యమాన మై వెలుంగుచు వానిలో నుండి వెడలుచున్న కిరణములు జూచువారల కన్నులకు మిరుమిట్లు గొలుపుచుండెను. తేఁబడిన రత్నములు అన్నియు నమూల్యము లై యనుపమానము లై యున్నను వానిలో నుండి గూడ మన షాహాజహాను చక్రవర్తి ముఖ్యమయినవియు మనోహరము లయినవియు నగురత్నముల నేరెను. అ ఏరినరత్నము లేబదివేలమిస్కాలు లనఁగా రెండువేలతులముల తూనికె గలవిగ నుండెను. వీని మొత్తపు మూల్యము రెండుకోట్లరూపాయ లుండు నని "జవాహిర్ ఖుషాయె నాదిరి" యను గ్రంథమున వ్రాయఁబడి యున్నది. ఈరత్నము లన్నిటిని బేబదల్ ఖానున కిచ్చి యొకలక్ష తులముల మేలిమి బంగారముతోఁ గలిపి గద్దియను నిర్మింప వలయు నని యాజ్ఞాపించి దాని

నిర్మాణమును గూర్చి యొకపటమును వ్రాసి యది యుండవలసిన తెరంగును, వెడల్పును పొడవును నింక నిట్టివియే యగు మఱికొన్ని యితరాంశములను నొక సంపూర్ణకళాకౌశలుం డగు యుపాధ్యాయుఁడు నేర్పినట్లు బెబదల్ ఖానునకు బోధించెను.

హిందూస్థానమును దర్శించుట కేతెంచిన సుప్రసిద్ధయాత్రికుం డగు 'డాక్టర్ బర్నియల్' అను వాఁడిందు దీని మూల్యమును గుఱించి రమారమి నాలుగు కోట్ల రూప్యముల కెంతమాత్రము తక్కువగ నుండఁ జాల దని చెప్పుచు నీవిధముగ నాద్యంతము వెండి బంగారులతో యమూల్యము లగు రత్నములను స్థాపించి మఱియొక పీఠమును సిద్ధపఱుప వలెనన్న నింతకంటె తక్కువద్రవ్యముతో నెప్పటికిని బూర్తి కాఁ జాలదని వ్రాసెను. పాదుషాహా నామ (రాజచరిత్రావళి) యను చారిత్రకగ్రంథమును వ్రాసిన ముల్లాఅబ్దుల్ మజీదు అనువాఁతఁ డీపీఠముయొక్క మూల్యము మూఁడుకోట్ల రూప్యములని తెలిపెను. కొందఱు చారిత్రకారులు దీనిమూల్య మొక కోటిరూప్యము లని వ్రాయుటతోఁ దృప్తిఁ జెందిరి; గాని ఈతఖ్తునందు దమిడించఁబడిన రత్నములను షాహాజహానుయొక్క గౌరవవైభవభాగ్యముల నూహించి చూచినచో నొక కోటిరూప్యముల మూల్య మని చెప్పిన చారిత్రకారుల వ్రాతలు సత్యము లని మన మెప్పుడును విశ్వసింపఁ జాలము. తనకాలమున నొక సుప్రసిద్ధరత్నపరీక్షకుం డని పేరొందిన ట్యూవనియా రను పేరుగల ఫ్రాంసు దేశపు రత్నవర్తకుఁ డొకఁ డీపీఠమును బహుదినములదనుక పరీక్షించి దాని మూల్యము నారుకోట్ల యేబదిలక్షలరూప్యములుగ నిర్ణయించెను కావున నిరభ్యంతరముగ మన మీవాక్యము నంగీకరింప వచ్చును.

పూర్వోక్తవిధముగఁ జక్రవర్తియాజ్ఞ యైన వెనుక నాగద్దియ యొక్క నిర్మాణకార్యము లారంభ మయ్యెను, బెబదల్ ఖానుని యాధిపత్యము క్రింద నీనైపుణ్యమునం దారితేరి మిగుల చాకచక్యముగఁ బనిచేయఁ గలిగిన

యోధులు పెక్కండ్రు నేమింపఁబడిరి. తరుచుగ షాహాజహాన్ గూడ స్వయముగ నానిర్మాణమును బరీక్షించుచు, "ఆహా! ఈరాజెంతటి కళాకౌశల్యవిదుఁడో" యని పనివాం డ్రబ్బురపడఁదగి నట్లుగ వారి కాయా సందర్భములకు వలయు నుపాయములను, నూతనరచనాచమత్కారములను, జూపుచుండెను. ఇట్లొకదిన మేనియు నాపఁబడక నొక్కేదీక్షగ సాగింపఁ బడుచున్న నాపీఠ మేడువత్సరములకు పిమ్మట సర్వాంగపరిపూర్ణమై కర్మశాల నుండి వెలుపలికి దేఁబడియెను. దానికి "తఖ్తుతాఉసు" (మయూరాసనము) అను పేరిడిరి. కవితామాధుర్యముచేతను, మృదుపదలాలిత్యముచేతను, నొప్పారెడు నొకకవిశ్రేష్ఠుం డీపీఠనిర్మాణము సమాప్తియైన వత్సరము నొకపద్యార్థమునం దిట్లిమిడ్చి చెప్పెను "సరీరె హుమాయూనె షాహెన్‌షురానీ" ఈవాక్యమునకు 'సర్వశ్రేష్ఠుండగు రాజుయొక్క మంగళప్రదమయిన సింహాసనము,' అని బాహ్యార్థము. గాని మనసంస్కృతభాషలో సంఖ్యలను వాక్యములతో వ్రాసి 'అంకానాం వామతో గతిః' యను సూత్రప్రకారము వెనుకనుంచి పదములను విడదీసి వానికి లక్ష్యము లగు సంఖ్యల నేరి వత్సరములను గనుగొను నట్లే పారసీభాషయందుఁ గూడ సంఖ్యలకు నక్షరసౌజ్ఞ గలదు. కవిశ్రేష్ఠు లగువారే దేని చారిత్రికవత్సరమును దెలుపవలసినప్పు డట్లే పద్యములను వ్రాసి సంవత్సరము నందిమిడ్చెదరు. ఈప్రకారముగఁ జూచినచో దానిలో వ్రాయఁబడిన వత్సరము ౧౦౪౪ హిజ్రి యగును. (క్రీ॥శ॥1634)

అనంతరము తఖ్తుతాఉసు (మయూరాసనము) ను రాజదర్బారులోనికి దెచ్చి పెట్టిరి. ప్రపంచమునం దున్న మహద్భాగ్య మంతయు నొకచో మూర్తీభవించి నట్లు చూపరుల కద్భుతము దోపఁ జేయుఁ దనయం దిమిడ్చబడిన రత్నములతోడను, కళాకౌశల్యముతోడను నాగద్దియ యపరిమితశోభాసమేతమై రాజవైభవమునకుం దగిన సంపూర్ణస్వరూపముతో విరాజిల్లుచుండెను. షాహాజహాను చక్రవర్తి తన బుద్ధిచాతుర్యము నంతయు నుప

యోగించి చేయించిన యనుపమాన మని చెప్ప నొప్పు నీగద్దియను సర్వాంగ పరిపూర్ణ మైనపిదపఁ జూచిన ప్రథమనిమిషమునం దెట్టి సంతోషముఁ నొందెనో దానిని మే మిట వేరుగ జూపుఁ దోఁచి నట్లు వ్రాయక యావివరము "ఒక మహోత్కృష్టకార్యమును దలపెట్టి తత్సమాప్తికై మిగుల పూనికతోఁ పాటుపడి దాని పర్యవసానఫలమును దమజీవితకాలముననే కాంచఁ గలిగిన యదృష్టశాలులకే విదిత" మని చెప్పుట సమంజసముగను స్వభావోక్తిగను నుండు నని తలంచు చున్నాము.

పీఠాధిరోహణమున కొకసుదివస మేర్పాటు కాఁబడిన పిమ్మట నా నాఁడు పట్టణ మంతయుఁ మిక్కిలి శృంగారముగ నలంకరింపఁ బడియె. భరతఖండ మందలి సుప్రసిద్ధు లగు పురుషపుంగవు లందఱును సమాహూతులై తత్తదుచితస్థానముల సభ నలంకరించిరి ఏర్పాటు కాఁబడిన శుభ లగ్నమున కొక కొన్ని నిమిషములకు ముందుగ షాహాజహానుచక్రవర్తి రాజాధిరాజచిహ్నములతో దర్బారులోని కేతెంచి యత్యంతభక్తితోఁ గించి త్కాలము భగవంతుని మనంబున ధ్యానించి యాసిమ్మట ఖురాన్ లోని వగు రెం డీశ్వరప్రార్థనాపద్యములను జదివి సభాసదు లందఱ తట్టు మరలి యిట్లు జెప్పెను.

"ఇంత వైశాల్యమును, నింతటి ఫలవంతమును నగు మహారాజ్యమును నాయాధీనమునం దుంచి నందులకును, కోట్లకొలఁదిగ నున్న మానవుల ప్రాణము లెల్లను నా యొక్కని యాజ్ఞాబద్ధము లై సంచరించున ట్లనుగ్రహించి నందులకును నేను సర్వశక్తియుతుఁడును, సర్వశ్రేష్ఠుఁడును నగు పరమేశ్వరునకు కృతజ్ఞతావందనముల నర్పించు చున్నాఁడను. గతకాలము నందు ఫరోఁక్ నామకచక్రవర్తి నాతఖ్తున కేవిధమునను బోలి యుండని తఖ్తొకదానిని నిర్మించి తానే దేవుఁడ నని సాధింప సాగెను; కాని నే నా యద్వితీయుఁ డగు పరాత్పరుని ప్రేమాల లక్షమారులు వినమ్రుఁడ నయ్యెద

నని యొప్పుకొను చున్నాను. మఱియు నాపాపములకు పశ్చాత్తప్తుఁడనై సభక్తికముగ సాగిలఁబడి యాజగత్కర్తను గూర్చి "యోరక్షకా! నన్నీప్రపంచమునం దెట్లొకసాధికారపురుషునిగఁ జేసితివో యట్లే యంతమందుఁగూడ నాకు నీకడ నొక గౌరవస్థాన మనుగ్రహింప వలయు నని ప్రార్థింపు చున్నాను. ఎవని మాహాత్మ్యమును వర్ణింప నానాలుకకు శక్తి చాలకున్నదో యట్టి సృష్టిస్థితిలయకారకుఁడును, భక్తుల విన్నపముల నాలించు కరుణానిధియును నగు పరమాత్ముఁ డంత్యకాలమున నాకు చేయాం డిచ్చి దయతో రక్షించెడినిగాక.

ఇట్లు చెప్పి యాచక్రవర్తియును సభికులును గలిసి భగవత్ప్రార్థన (నమాజు) జేయ నుపక్రమించి మహమ్మదీయమతసాంప్రదాయక ప్రకారముగ నీశ్వరుని దృష్టిపథమునం దిడుకొని యాతనికి సాష్టాంగ మెఱఁగిరి. నమాజు నుండి లేవఁగనె షాహాజహానుగడ్డముమీఁదినుండి జలబిందువులు రాలు చుండెను. ఆ దృశ్యమును గాంచి సభాసదు లందఱును నాసత్పురుషుని పశ్చాత్తప్తహృదయమున కద్భుతము నొందిరి.

ఇఁక నిచ్చట నుండి మాచదువరులకు తఖ్తుతావసు యొక్క మనోహర మగు స్వరూపపు ప్రతిబింబమును నివేదించెదము.

నెమలిగద్దియ యొక్క యె త్తైదుగజములు. వెడల్పు ($2\frac{1}{2}$) రెండున్నరగజము. పొడవు ($3\frac{1}{4}$) మూడుంబావుగజము. ఇదిస్వచ్ఛమైన బంగారముతోఁ జేయఁబడిన దై యారుకాళ్లపై నిలిచి యుండును. దీనిమీఁదికెక్కుటకు మూఁడు సోపానము లమర్పఁబడి యుండెను. ఈసోపానములం దిమిడ్చిన యమూల్యము లగు జీవమణుల నుండి వెడలెడి ప్రకాశము చూపరుల కన్నులకు మిరుమిట్లు గొలుపు చుండెను. పీఠముమీఁద నతిసూక్ష్మతరమును నతిసుందరమును నగు పనితనముతో రత్నములను దాపి చిత్రింపఁబడిన పండ్రెండు స్వర్ణస్తంభములు, పైభాగమున వివిధము లగుమణుల

చేఁ గూర్పఁబడి చుట్టును వ్రేలాడుచుండిన ముత్యముల జాలరిచే నొప్పుచున్న ఛత్రమును నిర్వహించుచుండెను. ఈఛత్రముయొక్క లోపలి భాగమున జేయఁ బడిన యసమానమును, నతిమనోహరమును; నగు చెక్కడపు మీనాకారీ (లత) పనితనము భగవంతుఁడు మానవున కనుగ్రహించిన బుద్ధి నైశిత్యమును వేయి నోళ్ళఁ బ్రకటించుచుండెను. ఈతఖ్తుపై షాహజహాను చక్రవర్తి తన రాజచిహ్నముల నన్నిటిని ధరించి కూర్చుని యున్నప్పు డీల్లను నవరత్నఖచిత మగు ఛత్రము నుండి వెడలుచుండెడి తేజోకిరణము లాతని సుందరస్వరూపముపై ప్రతిఫలించి యాసౌందర్యము నినుమడింపఁ జేయుచు నొకవిధ మగు నూతనశోభ నొసఁగుచుండెను. తఖ్తులకు రెండు పార్శ్వముల వజ్రవైడూర్యాదిమణులచే నలంకరితము లగు రెండు చక్కని మయూరములు, పచ్చలచే నిర్మింపఁ బడిన తమ చుంచువుల యందు మంచిముత్యముల మాలల నిడుకొని నానావిధరత్నఘటితము లైన పింఛములను ఱెక్కలను విప్పి నీడ నిచ్చు నట్లుగ చిత్రింపఁ బడి యుండెను. ఈ నెమళ్లు దమయం దిమిడింపఁ బడిన మణులచే ననుపమానము లై యొప్పారుచుండెను.

ఈపనివాని నేర్పరితనమును గాంచి "బర్నియర్" అను ఫ్రాంసుదేశవాసి యగు నొకయాత్రికుఁడు తమదేశమునం దాకాలమున శిల్పశాస్త్రమునం దద్వితీయుఁ డని పే రొందిన యొకపనివాఁ డుండె ననియు, వాఁడు కల్పితరత్నములను నిజరత్నము లని విక్రయించిన నేరమునందు బట్టుపడి తా నొనర్చిన దుష్కార్యమున కయ్యెడు శిక్షకు వెరచి హిందూస్థానమునకు పారి వచ్చె ననియును, నీమయూరాసనముపై నున్న యత్యద్భుతశిల్పము లన్నియుఁ దప్పక వానిచేతనే చేయంబడి యుండ నొప్పు ననియును నిర్భయముగ వ్రాసెను. కాని చరిత్రకారులకడ నీబర్నియర్ యొక్క యభిప్రాయ మణుమాత్ర మేనియు గౌరవింపఁ బడక పోవు టటుండ మీదుమిక్కిలి వారందఱు నాతనియభిప్రాం

డపు యప్రతిమ మగు కళాకౌశల్య చాతురీగరిమను గాంచి సహింపఁజాలక యీతఁ డిట్లు తన యోరుపలేమిని బ్రకటించె నని యైకకంఠ్యముగ నొప్పు కొనిరి. తఖ్తు తావసున కిరుప్రక్కల నుండెడి యామయూరముల మధ్యభాగమున నొక్కొక్క పెద్దవజ్రము స్థాపింపఁబడి యుండిన తమ యుదరముల నొయ్యారమునఁ బై కుబికించి చూచువారికి సజీవములో యని తోపఁ జేయుచు మిక్కిలి విమర్శగఁ బరికించి చూడనిచో నివి నిర్జీవప్రతిమ లని తెలుసుకొనుట కలవిగా నట్లు నిలుపం బడి యుండెను. తఖ్తునకు వెనుక భాగమున నొక బంగారపుచెట్టు గలదు. దాని కొమ్మలలోఁ దెల్లని మణులును, యాకులలోఁ బచ్చని మణులును దాపఁబడి యుండెను. దాని కమర్పఁబడిన రత్నస్థగితము లగుపండ్లు మిక్కిలి మనోహరముగ ద్రాక్షగెలల వలె వ్రేలాడు చుండెను. ఈచెట్టునందలి పనితనమును వీక్షించు నపుడు దానియం దమర్పఁ బడిన యమూల్యరత్నములుగూడ నా యనన్య శిల్పచాతుర్యముకడ నొకలెక్కలోనివిగఁ గనుపింపవు. మయూరాసనమునందు పలకల వలె ననేకవిధము లగు మణులచే నిర్మింపఁబడిన భాగములు పదునొకండు గలవు. వానిలో వెనుక తట్టు చక్రవర్తి యానుకొని కూర్చుండు (తకియా) పలక మిగుల ప్రాముఖ్య మయినది. దాని వెల పదిలక్షల రూప్యముల కే మాత్రమును దక్కువకా దని రత్నశాస్త్రవేత్తలు నిర్ణయించిరి. ఈతకియాయు మధ్యభాగము నందు చరిత్రముతో సంబంధించి యున్న రత్న మొకటి దేదీప్యమానముగఁ బ్రకాశించు చుండెను. ఆరత్నమును ఈరాన్ (పర్షియా) రా జగు షాహా అబ్బాస్ సఫీవి తన మోత్రమ దగు (శక్రిటరీ) జంబీర్ బేగును రాయభారిగ నంపి నప్పుడు జహాఁగీరుచక్రవర్తికి కానుకగ నంపెను. దీని మూల్యము పదిలక్షలుగ నుండునని యాకాలపు మేధాసంపన్నులు నిర్ణయించి యుండిరి. ఇది మన షాహాజహానునకు దక్కిన సకల భాగ్యములతో పాటు వారసత్వమున వచ్చినది కాదు. దఖ్ఖన్ (దక్షిణ) రాజ్య మాతని సైన్యానాయకత్వము

క్రింద జయింపఁ బడె నను సువార్త తెలిసి నప్పుడు సంతోషపూర్వకముగ జహాఁగీరుచే షాహజహానునకు బహుమానముగ నీయఁ బడినది. ఈరత్నముపై మొదట "సాహెబు కురాన్ అవ్వల్, మిర్జా షాహరుఖ్, మీర్జా అనాబేగ్" అను 3 పేరులు చెక్కఁ బడి యుండె ననియును దరువాత కాలవశమున షాహా అబ్బాసు సఫాలీకి లభ్యమయినప్పుడాతఁడు గూడ నద్దానిపై తననామమును జెక్కించుకొనె ననియును నాపిమ్మట షాహజహాను తన తండ్రిపేరును దనపేరును సైతము చెక్కించి యుండె ననియును జెప్పుదురు. ఇట్టి చారిత్రాత్మక మగు మహామణి యొక్క యస్పష్టమునం దద్దరు సార్వభౌముల స్వాధీనమునం దుండిన వెనుక మయూరాసనమును శోభింపజేయుట కందలి యలంకారము లై నిలిచి యుండు మని వ్రాసి యుండ నోపు నను నట్లు చివర కివ్విధముగ నారత్నమునకు స్థిరస్థాన మేర్పడియెను.

తఖ్తు తావసు పైకి దృష్టి సారించఁగనే యన్నిటికంటె ముందుగ మనచూపులను దనవైపున కాకర్షించుకొనునవి 'హాజీ మహమ్మదు జాన్ కుద్సీ' యను కవిశ్రేష్ఠునిచే రచియింపఁబడిన చారిత్రాత్మకము లగు పద్యము లయి యున్నవి.

ఇవి యాతఖ్తుపైఁ జేయఁబడిన బంగారపు పనితనమునం దచ్చటచ్చట సందర్భమున కనుకూలమగునట్లుగ దివ్య సుందరము లగు నక్షరములతోఁ జెక్కఁ బడి యుండెను. నాలుగుపాదములు గలిసి రెండు చరణము లగును. పర్షియన్ భాషలో దీని నొక్కొక పద్యముగ భావించెదరు. తెలుగులో నున్నట్లు యతిప్రాసలనిర్బంధ మీభాషలో లేకున్నను సంఖ్యానియమములును, యే యే పద్యపాద మెంతగ నుండవలెనో యావిషయమైన యక్షరనిబంధనలును గలవు. ఆపద్ధతి ననుసరించి యీపద్యములు "మస్నవీ" యను పేరిటి పద్యతరగతిలోఁ జేరును. మహమ్మద్

జాక్ గారు తమ్మును సూచించు (౪౦) నలువది పాదములుగల (౧౦) పదిపద్యములను వ్రాసిరి. పదసౌష్ఠవమును, అర్థాలంకారమును జూచి వానిలో దేనిని గూడ విడుచుటకు నిచ్ఛలేక కాఁబోలు షాహాజహాను వాని నన్నిటిని సంపూర్తిగఁ దనగద్దియపైఁ జెక్కించెను. ఈపద్యములు పర్షియన్ భాషలో రచియింపఁ బడుటచే మన తెనుఁగులో వ్రాసి చూపుటంత సమంజసముగ నుండక పోయినను జారిత్రాత్మికము లగుటచే శాసనముల యందును, నితిహాసములయందును ప్రేమగలవార లీగద్దియయందు వ్రాయఁ బడిన పదములను వినుటకు తప్పక ప్రేమింతు రని యోచించి వాని నిట్చట వ్రాసి యేపాదమున కర్థ మాపాదముక్రింద వ్యాఖ్యారూపకముగఁ వివరించెదము.

మస్నవీ.

I (1) జూహ్హే ఫరఖుండ తఖ్తె బాదుషాహ్

ఆహా! ఈరోజు గద్దియ ఎంత పవిత్రతర మయినదిగ నున్నది.

(2) కెషుద్ సామానె బతోయీదె ఇలాహీ

ఏలయన దీనిసాధనము లన్నియు భగవత్సహాయముచే సమకూరెను. (అనఁగా దీని నిర్మాణమున కంతయును నాతఁడే ప్రయత్నకారకుడయ్యెనని భావము.)

(3) ఫలక్ రోజే కెమీకర్దష్ పైకస్మిల్

ఏదినమున హైపమీప్రయత్నమును (ఈసాధనములను నీకరించుట యను పనిని) నిశ్చయము జేసెనో!

(4) జరెఖుర్షీద్ రాచెగుద్ధాఖ్తు అవ్వల్ — (ఆపిమ్మట) ప్రప్రథమమున సూర్యునిలోనున్న బంగారమునంతను గరగించెను (సూర్యునిలో సువర్ణ మున్న దని యొకమతము గాన దాని ననుసరించి యీసువర్ణమును దీనికొఱకు భూమిపై కనిచె నని భావము)

II (1) బహుక్మేకారేఫర్మాసరఫ్ షుద్ పాక్ — ఆ(పనిని దలపెట్టిన) యధికారి (అనఁగా దైవము అని భావము) యొక్క యాజ్ఞవలన సర్వస్వము వ్యయ మయ్యెను.

(2) బనీనాకారిదస్తెబీనాయెఉస్తాక్ — దైవశక్తి యందలి కౌశల్యమంతయును దీనియొక్క పనితనమున కై (మొదటిపాదముతో నన్వయము పూర్తి యగును.)

(3) జుజీఁతక్తె ఆబ్ జర్రెగౌహర్ చెమక్సూద్ — ఈగద్దియ నుపయోగింపఁ బడుటకు గాకపోయినచో (నిఁక) నీవజ్రములయొక్కయు బంగారముయొక్కయు (సృష్టికి) యుద్దేశ మేమి?

(4) బజూర్ బహేరో కానె రాహిక్ మత్ ఈఁబూద్ — సముద్రము యొక్కయు గనులయొక్కయు నుత్పత్తిస్థితులకు గూడ నిదియే యోచన (కారణము)మై యున్నది. (అనఁగా సముద్రమునం గల రత్నములు గనుల యందలి రత్నములును దీనిలో నున్న వని భావము)

III (1) జో యాకూతష్ కెదర్ కై దెబహా నేస్త్ — దీనిలోని యరుదిరత్నములకు మూల్యమే (నిర్ధారణ) లేదు (అమూల్యము లయినవి).

(2) లబేలాలెబుతాఁరాదిల్ బజానేస్త్ — సౌందర్యవతియొక్క పెదవి ఈరత్నములను చూచి (తా నట్లు లే నని) విచారపడుచున్నది.

(3) బరాయెపాయేఅష్ఉంరేక షేద — దీని (ఈగద్దియ) యొక్క కాలిపానికి వచ్చుటకై (ఎన్కాప) వయఃకాలమును నిరీక్షణలో గడపినవి.

(4) గౌహారెఅఫ్సర్ బసర్ ఖాతింబేదీద — తలలయందలి కిరీటముల

లోను సంగరములయందలి గూడులలోను ఉండినరత్నములు.
(3 వ పాదార్థముతో అన్వయము.)

(అనఁగా) రాజులకిరీటముల యందలివియును, సంగరముల యందలివియును నగు మణులు తా మీగద్దియకాలిలోని కేంద్రము నందుంటయెక్కుడుగౌరవ మని తలపోసి నిరీక్షణయందుండెను. (అట్టి వెల్ల నిప్పుడిందులో నున్న వని భావము)

IV (1) బదర్గహెఆలెంబజ్ జర్షుద్ జహాఁ-పాక్ — దీని చెక్కడమునకై ప్రపంచములోని బంగార మంతయును వ్యయ మయ్యెను.

(2) కెషుద్ అజ్ గంజ్ ఖాలీకి సైఖాక్ — అనఁగా భూదేవిగర్భమునం దున్న దవ్యభాండారపు సంచి యంతయు వట్టి దయ్యెను.

(3) రసానద్ గర్ ఫల్క్ ఖుదారా బెపాయిష్ — ఒకవేళ నాకాశము తన్నుదా నీగద్దియపాదముల యొద్దకు దెచ్చికొనినచో

(4) దెహద్ ఖుర్ షేద్ వమెహ్రారూనుమాయష్ — సూర్యుని చంద్రుని దీనిముఖాలంకారమునకై (కానుకగా) యిచ్చి వేయును.

V (1) సర్వరాజీ కెసర్ బరు పాయేఆష్ బూద్ — ఎవరపాదము లీతనిపై నున్నవో యాగౌరవనీయుఁడగు మహాపురుషుఁడు

(2) జెర్ద్గా నెపాయేబర్ తఖ్తె అఫ్జూద్ — ఈతని యొక్క గొప్పఁదనమును నాకాశముకంటె నధిక పఱచెను (ఆకాశపీఠము నందుదైవ మధిష్టించి యున్నాఁడని ఇస్లామీ మతము)

(3) ఖిరాజెబహారెకాఁ పైరాయేఊ — సముద్రములును, గనులును దీని యలంకారములకై యుండినవి.

(4) పనాహెఅర్ష్ వకుర్సీసాయేఊ — అర్ష్, కుర్సియనునాకాశములు, దీనినీడలోనివి కాఁగలవు. (ఏడ్వాకాశము లున్నటుల మహమ్మ

దీయమతము. వానిలో మొదటిది నక్షత్రియుతము రెండవ దన్నిటికంటె పైది) (గౌరవమున వానికంటె నీగద్దియ మిన్నంటి వానిని తన నీడ క్రిందను వెమ్చుకొనె నని కవి భావము)

VI (1) జె ఆన్వాజవాహర్ గష్తయేఐవాజ్ — నానావిధరత్నముల కూర్పుచే విరాజిల్లు సింహాసనము యొక్క (యాసనజ్యోతి) కీర్తి యెట్లయిన దనఁగా

(2) చిరాగెఅలై మేపర్వానైఅక్ — సృష్టిలోని ప్రజ లంపటలు దీనికి (దీపమును జూచి దానియొద్ద కరుదెంచెడు స్వభావముగల) శలభము లైరి.

(3) వర్ అత్రాఫ్ బూవ్ గుల్ హా యిమినా — దీని ప్రక్కల యందు జేయఁబడిన తీగెల చిత్రములలోని పుష్పము లెట్లు ప్రకాశించుచున్న వనఁగా

(4) ఫరోజా నె చష్మ్ చిరాగ్ అజ్ తూరెసీనా — తూరెసీనా యందలి దీపమువలెఁ బ్రకాశించుచున్నది. (తూరెసీనా యను పర్వతముపై దేవుఁ డెక్కి భక్తులతో సంభాషించె నని మహమ్మదీయమతము. అందుచే నాయన కాంతి యిప్పటికిని నాపర్వతముపై ప్రతిఫలించుచు జ్యోతి గాను ప్రకాశించు చుండు నట)

VII (1) చూమికర్ద్ అజ్ ఫరాజషకో తెహీదస్త్ — ఔన్నత్యమునందు తన చేయి వెను కయ్యెను.

(2) నగినెఖ్వేష్ జంబర్ పాయే ఖష్ బస్త్ — ఇందువలన జంషీదు తన రాజముద్రను నీగద్దియ యొక్క పాదమున కంటఁ గట్టెను. (జంషీదు అను నాతఁడు ప్రాచీనకాలమునఁ బారసీకమునం దతి

విఖ్యాతిగల యొక చక్రవర్తి. ఆయనయౌన్నత్యమునగూడ నీరాజు యొక్క యౌన్నత్యమునకు సరిరాదని యర్థము అనఁగా సర్వ రాజాధిరాజుల శిఖాముంగరములలోని మణులవంటి యనేకములు దీనికాలియందున్న వని భావము (మొదటిపాదములో నన్వయము పూర్తి.)

(3) సబేతాజ్ ఫురోగ్ లాల్ ఇగౌహర్ — (ఈగద్దియు) గాఢాంధకారపు రాత్రిని (దనయందలి) ఎఱ్ఱవైడూర్యాదిరత్నముల ప్రకాశముతో

(4) తవానద్ సర్ ఫల్క్ రా దాద అఖ్తర్ — ఒకవేళ దలఁచినచో నూరుఆకాశములకు నక్షత్రములను రచియింపఁ గలదు.

VIII (1) దిహద్ షాహెజహాఁ రాజో సైబర్ పాయ్ — షాహజహాను యొక్క పాదమును ముద్దిడుకొను చున్నది.

(2) అజాఁ షుద్ పాయకద్రెష ఫల్క్ సాయ్ — ఇందువలననే యీతఖ్తుయొక్క గొప్పదనమాకాశము(దైవపీఠము)తో సరియైనది. (అని చెప్పవలసి వచ్చినది.)

(అనఁగా రాజునందు దైవాంశము గలదు గాన నీతఖ్తుగూడ నాతఖ్తునకు సరి యని భావము)

(3) ఖుశద్ షాహెజహాఁ బఖ్షవజవానెబఖ్త్ — అతిఘనతగలవాఁడగు నీషాహజహాను దాతృత్వమునం దత్యుత్కృష్టుఁడు.

(4) ఖిరాజెఅలెమీరాఖ్ దెజా యెక్ లఖ్త్ — ప్రపంచపు రాబడియు నంతయు నొక్కనిమిషములో వ్యయపఱచును.

IX (1) ఖుదావందేకె అఫ్లాక్ ఇన్సాఫ్ — ఆకాశ(పీఠ)మును నిర్మించిన దెవ్వఁడో యాదేవుని (ఆవిశ్వకర్త) ను మాత్రమే

(2) తవానద్ కుద్రత షత్ తైముసీసాఖ్త్ — ఈవిధ మగు గద్దియను రచి యింపఁ జేయుటకు శక్తి గలిగి యుండుట సంభవము గా నో పును. (ఒరులకు గా దనిభావము)

(అనఁగా షాహజహానుయొక్క మయూరాసననిర్మాణయోచనా నైపుణిని మించినవాఁ డెవఁడన్నచో నట్టివాఁడిఁక భగవంతుఁ డే యని యర్థము)

(3) అసర్ బాకీ తాకోనోమకాఙ్ రా — భూమ్యాకాశములయొక్క గుర్తు లెంతదనుక నిలిచి యుండునో

(4) బువద్ బర్ తఖ్త్ జా షాహెంజహాఙ్ రా — (అంతదనుక) ఈతఖ్తు పైన షాహజహానుయొక్క స్థలము నిలిచి (స్థిరమై) యుండు గాక. (ఆశీర్వాదము)

X (1) బువద్ తఖ్తెముసీవాఙ్ రోజ్ జాయష్ — ఈవిధ మైన గద్దియయే ప్రతిదినము న్యాయమునకు కూర్చుండు స్థల మగుగాక.

(2) ఖిరాజేహఫ్త్ కష్వరెజేరెపాయష్ — సప్తఖండముల కప్పము లీగద్దియక్రింద నమరి యుండు గాక.

(పృథివియంతయు దీనిపై నధిష్ఠించి యుండెడు పురుషుని యాధిపత్యమునం దుండెడుగాక యని యాశీర్వాదభావము)

(3) చూఁ తారీఖషజబాఁ పుర్సీద్ అజ్ దిల్ — దీని(జనిత)కాలమును గూర్చి (నిర్మాణపువత్సరమును) నాలుక హృదయము నడుఁగఁ గా

(4) గుఫ్త్ జౌరంగ్ మహాఙ్ షాహే ఆదిల్ — ఇది న్యాయమును దయచేయు నట్టి చక్రవర్తియొక్క గద్దియ యని (హృదయము బదులు) చెప్పెను (నాలుగవ పాదము నందలి యక్షరము లన్నింటి

కేర్పడి యున్న సాంకేతికసంఖ్యల నొకచోఁ జేచిఁ కూడిన చో ౧౦౮౪ వచ్చును. ఇది హిజ్రీ శకము.

((ఈగుర్తు వేయఁ బడిన స్థలముల యందలి శబ్దములు అనునాసికోచ్చారణములు.)

మయూరాసనమునకు ముందుప్రక్కగ, బంగారపు పనితనముతో మధ్యభాగమును గప్పి యున్న పచ్చలపందిలి యొకటి కలదు. అది నానా విధము లగు యింద్రనీలములు, పచ్చలు మొదలగువాని తోడను, నలుముఖముల వ్రేలాడు చుండు జరతారు జాలర్ (బంగారపు నీటిచేఁ బూయఁ బడిన దారములతో నల్లిన కుచ్చుల వల)యం దత్యలంకారముగ నమరి యున్న యాణిముత్యములతోడను నతి తేజోవంత మై, గంగాయమునా నదుల యందలి స్వర్ణముచేఁ జేయఁ బడిన స్తంభములపై నిలిచి యుండెను. దాని కిరుప్రక్కలను అమీరులు, ఉమ్రావులు, మంత్రులు మున్నగు ప్రముఖులానీను లై యుండుటకై తత్తదర్హము లగు నాసనము లలంకరించి యుంపఁ బడి సభాభవనపు కళాకాంతుల నినుమడింపఁ జేయు చుండెను. రాజాధిష్ఠిత భాగమును బ్రత్యేకపఱచి తద్గౌరవాధిక్యతను సూచించు నట్లుగ గద్దియచుట్టును రెండుగజముల స్థలమున కప్పల వెండిపలతో (కటకర్)నొక యావరణరూప మేర్పరుపఁ బడి యుండెను. ఆ వలయందు చిత్రింపఁ బడిన లతాకౌశలము చూచువారల దృష్టిని తనపై నిలువ నీయ కుండు నంతటి నూత్నతర మై, యతిసుందర మై మనోహరముగ నుండెను. ఇఁక నిచ్చట మే మీమయూరాసనపు స్వరూపవర్ణనమును సమాప్తి పఱచి దీనిని గుఱించి బర్నియర్ యొక్క యభిప్రాయమును మిగుల విచారముతోఁ జదువరులకు నివేదించెదము. ఆయన యిట్లు చెప్పెను. "దీని యందలంకరితము లై యున్న యసంఖ్యాకములును, నతి మూల్యవంతములును నగు రత్నములచే నిది యొక యమూల్యాసన మని చెప్పుట కభ్యంతర మేమియును లేదు; కాని యిది యే "ఏషియా" (ప్రాక్ప్రపంచము)యందలి కళాకౌశలము యొక్క

సర్వోత్కృష్టమగు మాదిరి (నమూనా)యని చూపించుటకుఁ దగి నంతటి గొప్పపనితనము మాత్ర మింకేమియును గాన్పింపదు. జీవమణుల యొక్క ప్రకాశముచేఁ గన్నులకు మిరుమిట్లు గొలుపు చున్న కాంతివైభవము తప్ప దీని నిర్మాణమునం దింకేమియును వర్ణనీయ మగు విషయము గాన రాదు."

ఈ "డాక్టర్ బర్నియర్" ఒకవేళ నితరాంశములను విచారించు సందర్భములయం దున్న దున్నట్లు వ్రాసి తన న్యాయదృష్టిని బ్రకటించుకొని యుండును గాని యీవిషయమునం దిచ్చిన యభిప్రాయము మాత్రము సంపూర్ణ మగు నన్యాయముతో మిశ్రిత మై యున్నది. ఈస్థలములం దాతడొక చారిత్రకారుని వలె తన కలమును బక్షపాతరహితముగ నడుపక యారూపముగఁ దన్నుదా నొక యోరువలేని పరాసీయునిగ ధృవపఱచుకొనియెను. ప్రాగ్దేశీయకర్మకౌశల మెంత స్తుతిపాత్రమైనదిగ నున్నను నది యాతని దృష్టికి హృదయకంటకముగ నుండెను గదా!"

మయూరాసనముపై మొగలాయి ప్రభువులు నాదర్షా దాడి చేతెంచు దనుక మిగుల వైభవ ప్రతాపములతో నాసీను లగు చుండిరి. గాని ౧౧౫౧ హిజ్రీశకమునం దీ యీరానీ (పారసీక) సరదారుఁడు మహమ్మదుషా యొక్క సుఖలోలతను నాతని సైనికుల బలహీనతను, ప్రజానురాగశూన్యతను గూర్చిన వార్తా పరంపరల నాకర్ణించి హిందూస్థానపు సౌభాగ్యమును జూరగొనుటకై కాలాంతకునిలో నను నట్టి ఈరాణ్, అఫ్గాన్, సైనికుల సాయముతో భారతభూమిపై విరుగఁ బడియెను. ఆనాఁడతని దోపుడుసమయము నందు వారికి దొరకిన యపరిమితమగు భాగ్యములో "దేనిని షాహజహాను సార్వభౌముఁ డతిప్రేమతో నతిశ్రద్ధతో నత్యంత శ్రమతో నిర్మింపఁ జేసెనో మఱియు నేది హిందూస్థానమునందే గాక ప్రపంచము నందున్న చెరగుల వారిచేతను నుపమానరహిత మగు గద్దియగ భావింపఁబడు చుండెనో యట్టి మయూరాసనము గూడ నొకటి యై ఈరానుకు ప్రవేశించెను.

"జహాఙ్ కుషాయె నాదరీ" (నాదర్ యొక్క ప్రపంచ విజయము) యను గ్రంథమునం దా గ్రంథకారుఁ డిట్లు వ్రాయుచున్నాఁడు "మయూరాసనముతో పాటించక ననేకము లగు యమూల్యపదార్థము లనఁగా ముత్యములు, వజ్రములు, కెంపులు, మొదలగు రత్నములును నానారూపములు గలిగి వివిధనామములచే బేర్కొనం బడు యసంఖ్యాకములును నతిప్రకాశమానములును నగు నాభరణములు నాదరు వెంట ఈరానుకు జేర్పఁ బడి యెను. ఈలోకము నందలి యేభాగ్యవంత మగు ప్రభుత్వ మైనను వానిలో నొకదాని కైనను దుల్య మగు పదార్థమును దన యొద్దనుండి చూపఁ జాలదు."

ఇవ్విధముగ నాదరుషా హిందూస్థానపు సంపద నెల్లను దోఁచుకొని ఈరానున కరిగి పిమ్మట వెంటనే స్వయముగ నాయకుఁడై సైన్యమును నడుపవలసి నంతటి దుర్ఘటమగు పోరాట మెద్దియో యవ్వలఁ దటస్థించుట వలన నీద్రవ్య సంచయము నంతయు హారాత్ (హిరట్) యను పట్టణమున కంపి తనక్రింది యుద్యోగస్థుల కిట్లాజ్ఞాపించెను. "నేను తిరుగ నేతెంచు దనుక సైన్యమంతయును నీద్రవ్యరక్షణము గావించుకొనుచు నిందే యుండవలయును. మఱియు నేను తిరుగ నేతెంచు నంతలో హిందూస్థానము నుండి కొల్లగొట్టి తెచ్చిన రత్నములతో నొకతఖ్తును నిర్మింప వలయును. అదియే యంశమునను మయూరాసనమునకు తీసిపోఁగూడదు. మనలో సాధారణముగఁ గొందఱధికారుల కెదురుమాటజెప్పఁజాలని యుత్తరువులకు సుగ్రీవాజ్ఞ యని పోల్చి చెప్పెడి వాడుక గలదు. ఆకాలమున సుగ్రీవుఁ డంతటి కఠినశాసనుఁడై యుండనోపును. అట్లే మహమ్మదీయులలోఁ గూడ హుకుంనాదర్‌షాహీ యను సామెత వాడుకయం దున్నది. తప్పక జరిగ తీరవలసిన పనులను గూర్చి యీమాట నుపయోగించెదరు దీనినిబట్టి నాదర్‌షా తనకాలమునం దొక దండశాసనుండై యుండెనని మన మూహింప

వచ్చును. ఇట్టి మీరఁజాలని నాదరుషా యాజ్ఞయొక్క యనుష్ఠానమునం దాలస్య మొనరించు టేలకి తరమగును? తత్క్షణమే పటము (ప్లాను) సిద్ధ మయ్యెను. ఈరాను దేశీయులును హిందూదేశీయులును నగు పెక్కండ్రు కర్మకారులు నియోగింపఁ బడి పని నారంభించిరి. పనివారల హృదయములయందు నాదరుషా యొక్క భయ మెక్కుడుగ నుండుట చేతను, దండయాత్రనుండి తిరుగ నేతెంచుటకు పూర్వమే గద్దియ సిద్ధము గావలయునని యాతఁ డొసరించిన కఠినమగు యాజ్ఞ తమ్మనవరతము నాతురత పఱచుచుండుట చేతను నానిర్మాణకార్య మింతింతని చెప్పుట కలవి కాని వేగముతోఁ బూర్తి కాసాగెను. దివారాత్రములయం దొకనిమిషము నేనియు వృథగా నీయక నివ్విధముగ నెంత కష్టించి పని చేసినను నొక సంవత్సరకాల మీనిర్మాణమునందు వ్యయ మయ్యెను. తరువాత దీనికి తఖ్తె నాదరీ యని పేరిడిరి. మయూరాసనమునకై యెంతటి స్వర్ణ ముపయోగింపఁ బడెనో దానియం దెన్ని రత్నములు స్థాపింపఁ బడెనో యీతఖ్తుయొక్క నిర్మాణమునందు గూడ నంత స్వర్ణముతో నన్ని రత్నములతోఁ బనిఁగొనిరి; కాని యివ్విధముగ నెంతటి యసామాన్యవ్యవస్థలతో సిద్ధపరిచినను పైవ మీ రెంటియందును శాశ్వత మగు భేద మేర్పడుపక పోలేదు. ఏమన, తఖ్తుతాఉసు (మయూరాసనము) యొక్క ఖ్యాత్యంతము కొంచె మెచ్చు తగ్గుగ నీలోకము నందు గల జనుల కందఱకు నెరుక యై యున్నది. తఖ్తు నాదరీ యొక్క సంగతిమాత్ర మెవ్వరికిని దెలియదు. తెలిసి యున్నను వారి సంఖ్య యత్యల్పము.

మయూరాసనము యొక్క సౌందర్యము, కళాకౌశలము, ప్రపంచమునం దంతటను నతిగాంచి యుండుటయును నాదరీతఖ్తుకూడ యంతటి మూల్యముతోడనే నిర్మింపఁ బడినను నది యూరు పేరు లేని యొక మారుమూలను బడి యుండుటయును నిదియే పైనఁ జెప్పఁబడిన భేదమున కొ

క కారణముగఁ గన్పట్టు చున్నది. ఇదిగాక మఱి రెండు ప్రబలహేతువు లగు పడు చున్నవి. అందు మొదటిది ప్రసిద్ధమగు నం దీమయూరాసనము యొక్క పటము కళాకౌశల్యమునఁ బ్రత్యుపాయ చతురిమ గల షాజహానుచే స్వయముగ సిద్ధ పరుపఁ బడినది. రెండవది; మయూరాసన నిర్మాణమున కర్మకారులకు తగినంత యోపికతోఁ దమకళాకౌశల్యమును జూపించుట కవకాశము దొరకెను. ఇందువలననే నది యేడువత్సరముల కాలములోఁ బూర్తి యయ్యెను. దీనికి వ్యతిరేకముగ తఖ్తెనాదరీ యొక్క నిర్మాణము నాదరు యాజ్ఞ యత్యుగ్రమై యుండుకతన మిగుల వేగముగను, నసంతృప్తికరముగను నెరవేరెను. నాదర్ షాహ దండయాత్ర నుండి యెప్పుడు తిరుగ వేంచేయునో యాతఁడరుదెంచు నప్పటి కీగద్దియ పూర్తిగాకున్నచో నేమి శిక్షించునో యను భీతి ప్రతి నిమిషమును దమహృదయములను వేధించు చుండుటచేఁ బనివాండ్రు తఖ్తు నందు తమకళాకౌశల్యము నిచ్చ వచ్చినట్లుగ నగు పరుపఁ లేక పోయిరి.

నూతనతఖ్తు సిద్ధమైన యనంతరము నాదరుషా దానిని మయూరాసనపు చేరువ నుంచి కొంతకాలము దనుక రాజోచితోత్సవములను సల్పు చుండెను; గాని తనచేఁ జేయింపఁ బడిన తఖ్తునకు మయూరాసనమునం గల కాంతి కౌశల్యముల యందలి పోలిక యొక్కింతేనియు నమరి యుండ లేదని యెఱింగియే యున్నవాఁడగుటం జేసి యాతనికి తఖ్తు తాఁసంపు గల గౌరవభావము తఖ్తెనాదరి యం దెప్పటికిని గలుగ కుండెను.

నాదరుషా మయూరాసనమును ఈరానునకు తీసుకొని వెళ్లుటయు దానిని తఖ్తెనాదరీ యొద్దనుంచి యుత్సవములు జరుపు చుండుటయును నివి నిస్సందేహములుగ ధృవపడే యున్నవి. గాని నాదరుషాహ యొక్క యానంతరమీమయూరాసన మెచ్చటనుండెను? ఎవరియొద్దనుండెను? అనువిష

యములను గుఱించి యోచించి చూడఁగా ఈరాన్ దేశము పై యిప్పటినుం
డి నేఁటివఱకు పరదేశీయులచే నేసిన రాజ్యాక్రాంతి జరిగి నట్లు చరిత్ర
ముల వలనఁ గాన్పింపదు; గాన కాలపై పరీత్యముచే నిది యచ్చట నుండి
మఱియొక విదేశీయభాగ్యమునందు సంక్రమించి పోయిన దని గాని
లేక స్వరూపవినాశన మై నామమాత్రావశిష్ట మైన దని గాని భావిం
పఁ గూడదనియును, నాదరుషాహ పిమ్మట నిప్పటివరకును నది ఈరాను
నందే యుండి ఈరాన్ ప్రభువుల యధీనముననే చెందియున్నదనియు
ను మన మూహింప వలసియున్నది. మఱియు ముజఫరుద్దీన్ షాచార్
యొక్క మరణానంతర మాతని పుత్రుని (ప్రస్తుతము పదభ్రష్టుఁ డైన
యాతని) సింహాసనాధిష్ఠితోత్సవ మీమయూరాసనము నందే జరిగి
యున్నట్లు వార్తా పత్రికలలోఁ జదివియున్నాము గాన నిది తన స్వరూ
పమునందు మార్పు నొందక ఈరానుదేశమునందే యున్న దని భావించుట
కే యభ్యంతరమును గారాదు.

అక్కటా! ౧౦౪౪ హిజిరీశకము మొదలు ౧౧౫౧ హిజిరీశకము
వఱకు ౧౦౭ వత్సరముల కాల మవిచ్ఛిన్నముగ మొగలాయి సార్వభౌముల
రాజ్యపీఠముగ నుండిన సింహాయూరాసన మాపిమ్మట భరతమాతను దన
వియోగచింతం బడఁద్రోసి యామె నుండి శాశ్వతముగ విడి పూర్వో
క్తవిధముగ ఈరాను భాగ్యములోఁ గలసి పోయెను. ఆహా! కాలగతి య
లంఘనీయము గదా!

శ్లో॥ స్వార్థమ్యా నగరీ మహాన్ సనృపతిః సామంత చక్రం చ తత్
పార్శ్వే తస్య చ సా విదగ్ధపరిషత్ తాశ్చంద్రబింబాననాః
ఉద్రిక్తః సచ రాజపుత్రనివహ స్తే వన్దినః స్తాః కథాః
సర్వం యస్యవశాదగా త్స్మృతిపథం కాలాయ తస్మై నమః॥

భర్తృహరి.

మ॥ అది మేఘైనపురంబు పూజ్యచరితుం డారాజు రాజ్యాధిపుం
బది పార్శ్వంబున నావిద్వత్సభ వారత్నాస్య లత్యుద్ధతం
బది రాజన్యక మద్దియంచి నికరం బాగాథలున్ సర్వముం
గవలం జేసిన కాలమూర్తికి నమస్కారంబు సత్కీర్తికిన్.

అనగ శ్లోకప్పుడు సుందరమైననగళ్లు, తత్పరిపాలకులు, తత్సామంతులు, తద్విద్వాంసులు, మొదలగు పరివారముతో నొప్పు రాజన్యు లందఱు నశించి ప్రస్తుతము స్మరింపఁబడుటకుమాత్రము నుండునట్లు చేసినది కాలమహిమయే గదా! అట్లనే యీ షాజహానును దా నెంతయో ప్రేమతో, నెంతయో ధనవ్యయముతో, నెంతయో శ్రద్ధతోఁ జేయించిన యీ మయూరాసనము నిట్టి చరిత్రగునకు లోనగావలసి వచ్చునట్లు చేసినదియుఁ గాలమహిమయే గదా! అట్టి కాలమహిమ నెఱుఁగ నెవరితరమగును!

కట్టా! భారతజననీ! నీదేహమున కమితాలంకారములుగ నున్న యమూల్యవస్తుసంపదయంతయును నీ నుండి బలాత్కారముగ చేజా సేయఁబడెను. ఇఁక నీ వాయలంకారములకొఱకును హాయాభరణముల కొఱకును కన్నీరు విడువ లగునట్లుగఁ బ్రళయకాలమువఱకు నేడ్చినను నవి నీకు లభ్యములు గాఁ జాలవు.

సమాప్తము.

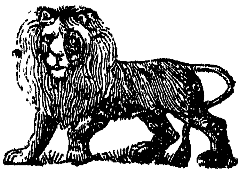

జ్ఞానోదయ గ్రంథమాల

మచిలీపట్టణము.

ఆంధ్రమహాజనులారా! దేశీయసోదరులారా!

ప్రపంచమందలి సమస్తవిషయముల యెడలను జ్ఞానము నభివృద్ధి నందింపఁజేసిననేగాని యే భాషయుఁ బరిపూర్ణత్వము నంద నేరదు. ఈ భాషాపరిపూర్ణత్వము నంద యత్నింపని జాతి యెల్లప్పుడు నధోగతి ననుసరించియే యుండును. పరాసుదేశముయొక్క నాగరికతయు, జర్మనీదేశముయొక్క యౌన్నత్యమును, జపానుదేశముయొక్క విజృంభణమును, ఇంగ్లాండు దేశముయొక్క దివ్యైశ్వర్యమును, ఆయాదేశములయందలి భాషాభివృద్ధివలననే వెలుగొందుచున్న వని మనము తెలిసికొనవలయును. భరతవర్షమునం దైనను బంగాళీభాష యెట్టుల నభివృద్ధి నందియున్నదో చూడుఁడు! ఈ బంగాళీభాష, ప్రకృతిశాస్త్రములయందేగాని, చరిత్రలయందే గాని, నవలలయందేగాని, వార్తాపత్రికలయందేగాని, పాశ్చాత్యభాషలకు వెనుదీయని దినదినప్రవర్ధమానస్థితి నందుచున్నయది. ఆంధ్రభాషయు నాస్థితికి రావలయు నన్న మనము విశేషముగ పట్టుదలతోడను నుత్సాహముతోడను బనిసేయవలసి యున్నది. ఆంధ్రులయందు విజ్ఞానమును వెదజల్ల నెంచిన కొన్ని మండలులును, గొన్ని భాషాసంఘములును గలవుగాని, వీరలుమాత్రమే భాషకు వలయు సంపూర్ణసేవను జేయఁగలుగుదు రనుట కలలోనివార్త! అట్టిసంఘములు నూరైనను విడువకుండ నొకయర్థశతాబ్దము పనిచేసినను నాంగ్లేయభాషావాఙ్మయమునందలి శతాంశమునైనను బ్రమరింపఁజాలవు. ఇట్టిసందర్భమున నేమును గ్రంథమాలరూపమున స్వల్పధరల కందుబా

టునం దుండునటుల, సాంధ్రుల కత్యంతోపయోగ పడునట్టియు, దేశజనుల యౌన్నత్యమును రంజింపఁ జేయునట్టియు, దేశాభిమానుల ఆదర్శములఁ బుడిగొల్పునట్టియు, భాషాభిమానులభావములఁ బ్రకాశింపఁ జేయునట్టియు, గ్రంథముల వెలువరింపఁ జేయుటమూలమున మాస్వయంవిధిని నెరవేర్పఁబూనుకొని యున్నారము. ఇందులకై మాకు ఆంధ్రమహాజనులు తోడ్పడి తగు ప్రోత్సాహము నిచ్చుచు దేశోపయోగమగు గ్రంథముల నింకను బ్రకటించుటకు బలయు ధైర్యోత్సాహముల నొసంగుదు రని నమ్ముచున్నారము.

పద్ధతులు.

సంవత్సరమున కథమపక్షము మూఁడుగ్రంథముల నైనను వెలువరింతుము. శాశ్వతచందాదారులుగ నుండి మేము ప్రకటించు ప్రతిగ్రంథమును బుచ్చుకొన నియ్యకొనినవారలకు క్రవునుసైజు ప్రతినూఱుపుటలకు 4అణాలు చొ॥ వెలను నిర్ణయింతుము. మా యొద్ద నిదివఱకే సిద్ధమయియున్న గ్రంథములను గూడ నీక్రింది వివరముల ప్రకారము చందాదారులకుఁ దక్కువ వెలల కిత్తుము.

☞ ఇదివరలో మాయొద్ద నేదైన గ్రంథమునుగాని, గ్రంథములనుగాని, కొనియున్నయెడల నా సంగతిని మాకు దెలియఁబఱచినచో వారి నామములను మాయొద్ద లిస్టులో సరిచూచి కొదువగ్రంథములను మాత్రమే మా గ్రంథమాలయొక్క చందాపద్ధతులప్రకారము తక్కువధరలకు బంపఁగలము.

చందాదారులుగఁ జేరుటలో మొదటిమూఁడు గ్రంథములలో నేగ్రంథమునుండి యైనను బ్రారంభింపవచ్చును. అయితే చందాదారులుగ నుండువారు, 1 వ గ్రంథమునుండి ప్రారంభించిన యెడల 1, 2, 3, 4, 5, 6 గ్రంథములను దీసికొని తీరవలయును. 2 వ గ్రంథమునుండి ప్రారంభించిన

యెడల 2, 3, 4, 5, 6, గ్రంథములను దీసికొని తీరవలయును; 3 వ గ్రంథము నుండి ప్రారంభించినయెడల 3, 4, 5, 6, గ్రంథములను దీసికొని తీరవలయును. ప్రవేశకట్నమక్కరలేదు. పోస్టుఖర్చులను పుస్తకములఁగొనువారే భరింపవలయును.

1. ఆంగ్లేయ వైద్యచింతామణి.

"వేయేల! ఈరోగ మారోగ మనక మనుష్యసామాన్యమునకు వచ్చురోగములు, అట్టిరోగముల యుత్పత్తులు, వాటిచికిత్సలును నీ యాంధ్రవైద్య గ్రంథరాజ మందు విపులముగ వ్రాయఁబడినవి." (ఆకాశవాణి పత్రిక)

ఇందు సర్వవిధములగు రోగముల గుణములును, క్రిములును, చికిత్సలును, ఆధునిక వైద్యశాస్త్రము ననుసరించి తెలుపఁబడినవి. ఇందువలన నాంగ్లేయవైద్యశాస్త్రము ఆంధ్రులకు కరతలామలకం బగును. బాలురకును తెలియఁదగు శైలిలో వ్రాయఁబడి యున్నది.

దీనివలని లాభములు.

స్వలాభము నా పొందవచ్చును! ధనమూ సంపాదింపవచ్చును!! ప్రపంచమునకూ మేలును జేయవచ్చును!! జనాదరణా నా బడయవచ్చును!! ఆంగ్లేయ వైద్యచింతామణిని జదువుటవలన నెన్నిలాభములో చూడుఁడు!

ఆంధ్రమహాజనులారా! మీ గృహమునందుగాని, మీకుటుంబమునందుగాని, మీ పట్టణమునందుగాని, ప్రాణాపదసమయమున జయప్రద

మగు వ్యాధి చికిత్స జేయుటచే మానవసేవ జేయుచు, జన్మాదరణను బడయ జాలంచితిరేని ఆంగ్లేయవైద్యచింతామణిని జదువుడు!

ఆంధ్రదేశీయవైద్యులారా! మీ మీ వైద్యాభ్యాసములందు, నూతనాంశముల నెఱుంగుటచే వ్యాధిచికిత్సలయందు సులభమార్గముల నభ్యసించుచు, బహుసూక్ష్మ మగు శాస్త్రీయపద్ధతుల నవలంబించుటచే వ్యాధిని నిర్మూలము జేయుచు, మెప్పు బడసి, మిక్కుటమగు ధన మార్జించుచు, తరతరములకు ఖ్యాతిని సంపాదింపఁదలంచితిరేని, ఆంగ్లేయవైద్యచింతామణిని జదువుడు! ఇందలి రహస్యముల గ్రహింపుడు!!

ఆంధ్రవిదుషీమణులారా! మీకుటుంబములందు దేహారోగ్యములను జక్కఁగఁ గాపాడి, వ్యాధులను బారఁద్రోలుటకు శక్తిని సంపాదించి, సౌఖ్యముగ నుండఁదలంచితిరేని ఆంగ్లేయవైద్యచింతామణిని జదువుడు!

"మీరు వి. పి. మార్గమునఁ బంపిన ఆంగ్లేయవైద్యచింతామణి నందియుంటి నని తెలియఁజేయుటకు సంతసించుచున్నాను. నాబంధువులయందీగ్రంథము వ్యాప్తనందఁ జేయ నిచ్చగలిగి యుంటినిగాన, మఱియొకప్రతిని వి. పి. గాఁ బంపఁగోరినాను." (Sd.) కె. మల్లపరాజు, సబ్ అసిస్టెంట్ సర్జన్, అడ్డతీగెల, గోదావరి యేజన్సీ.

పండితాభిప్రాయములు.

ఆయుర్వేదమార్తాండభిషజ్మణి పండిత డి. గోపాలాచార్యులవారు:—"...ఇట్టి గ్రంథము సామాన్యవైద్యులకు మిగుల మేలుఁ జేయును ప్రతికుటుంబమునను నుండఁదగినదని నొక్కి చెప్పఁగలను."

డాక్టరు ఆచంట లక్ష్మీపతి బి. ఏ. యం. బి. అండ్ సి. యమ్. గారు:—"ఆంగ్లేయవైద్యసారమును ప్రజలయెదుటఁ బెట్టి

మనదేశపు ప్రజల యంధకారమును బాపుగ్రంథములలో నిది మొదటిది యని చెప్పవచ్చును."

డాక్టరు భోగరాజు పట్టాభిసీతారామయ్య బి. ఏ. యం. బి. అండ్ సి. యం. గారు:— "... గ్రంథకర్తగారెంతయు వ్యయప్రయాసములకోర్చి యీ గ్రంథపూర్వకముగ నాంగ్లేయ వైద్య శాస్త్రసారము నాంధ్రుల కందఁజేసి వారి కృతజ్ఞతకుఁ బాత్రులయిరి."

డాక్టరు డి. యస్. రామచంద్రరావు యం. ఏ. యం బి. సి యచ్. బి. గారు:— "...వైద్యేతరులు వ్యాధుల యొక్క సాధారణగతులయందు తమను, దమ కుటుంబములను, జికిత్స జేసికొనుట కై యీ గ్రంథ ముపయోగింపఁ గలదు."

చందాదారులకు రు 2-0-0 ఇతరులకు రు 3-8-0

పోస్టుఖర్చులు 5 అణాలు.

---

2. శ్రీకృష్ణుని జీవితచారిత్రము.

క్రవుసు 330 పుటలు.

దేశబాంధవ్ లాలా లజపతిరాయ్ చే ఉర్దూభాషయందు వ్రాయఁబడి, శ్రీయుత కోణకంచి చక్రధరరావుగారిచే నాంధ్రీకరింపఁ బడినది.

శ్రీకృష్ణుని యాదర్శ మద్వితీయము!

శ్రీకృష్ణుని వర్తన మనుకరణీయము!!
శ్రీకృష్ణుని జీవిత మత్యంతవర్ణనీయము!!!

దేశచరిత్రయందలి యిట్టి మహాపురుషుల జీవితముల బరిశీలనగఁ జదివిననేగాని యేజాతియును నభివృద్ధి నంద నేరదు, 8 చిత్రపటములు గలవు. బహు రసవంతముగ వ్రాయఁబడినది

ఈ గ్రంథమును జదువునప్పుడు మేనఁ బులకలు వొడమునని చెప్పుట అతిశయోక్తి కానేరదు. ఈ గ్రంథము ఉర్దూభాషయందు మూఁడుమారులు ముద్రితమై నాల్గవముద్రణమున కిపుడు సిద్ధముగ నున్నది. ఉర్దూభాషయం దింతవఱకు 30,000 ప్రతు లైనను కర్చుపడి యుండవచ్చును. ఆంధ్రభాషయం దిదివఱ కిట్టి గ్రంథము వెలువడి యుండ లేదు.

చందాదారులకు రు 0-12-0 ఇతరులకు రు 1-4-0 పోస్టుఖర్చులు 3 అణాలు.

3. జపానీయము.

డెమి 100 పుటలు.

దేశభక్తిపూరిత మయిన దివ్యనాటకము.
జపానీయుల అద్భుతకృత్యములు బహురసవంతముగ నిందు వ్యక్తీకరింపఁ బడినవి.

ప్రబంధములకంటె నవలలును, నవలలకంటె నాటకములును, సందర్భాంశముల నతిరమ్యముగఁ బ్రదర్శన మిచ్చు నను నది నిర్వివాదాంశమయి యున్నది. ప్రపంచ మంతయు నొకేమారుగ దిగ్భ్రమ జెందునట్లు రుష్యా మహారాజ్యమును సంగరమున నోడించిన జపానువారి యుద్ధచరిత్రమును నాటకరూపమునఁ జదువ నుద్యుక్తుఁడుగ నుండని యే మానవుఁ డుండఁగలఁడు!

ఇందు జపానీయుల దేశభక్తియు, జపానీయుల రాజభక్తియు, జపానీయుల స్వార్థత్యాగమును, పురుషులయందును స్త్రీలయందు నేగాక, బాలురయందును గూడ వెల్లువలయి పాఱుచుండును!

ఇట్టి నాటకము నాంధ్రు లిదివఱ కెన్నఁడును జదివి యుండరే దని దృఢముగఁ జెప్పగలను.

చందాదారులకు రు0-6-0, ఇతరులకు రు 0-12-0 పోస్టుఖర్చులు 2 అణాలు

4. లుబ్ధమహాజనసభ.

క్రౌను 35 పుటలు.

హాస్యరసప్రధానములై నట్టియు, ఆర్థికశాస్త్రసంబంధమగునట్టియు, వేదాంతశాస్త్రసంబంధమగునట్టియు, సంశయములఁ జక్కఁగ జర్చించినట్టి యుపన్యాసములు; చదివితీరవలయును; బహు వినోదకరములు!

ఈ యుపన్యాసములలో వర్ణింపఁబడినఁ గొందఱు మహాపురుషులు మైలురాళ్లవలె గనబడక మానరుగనుక నట్టివా రెవరైనను దమగుణగణములకు సరిపోవు లుబ్ధుల గుణముల నిందుఁ గనుగొనిన యెడలఁ గాకతాళన్యాయముగ నెంచి గుమ్మడికాయలదొంగలవలెఁ బ్రవర్తింప కుందురు గాక!

చందాదారులకు రు 0-1-0 ఇతరులకు రు 0-2-0.

వ్యవసాయశాస్త్రము.

(క్రౌను 300 పుటలు)

[శ్రీయుత పి. వెంకయ్య యం. ఆర్. యే. యస్. గారిచే రచియింపఁబడినది.]

ఇందు కాయధాన్యములు, వస్త్రములకు పనికివచ్చు పైర్లు, చెఱుకు గింజలు, పప్పుధాన్యములు, తోఁటపైర్లు, రంగుల కుపయోగించు పైర్లు, ఎరువులు, పశువ్యాధులు, వానిచికిత్సలు మొదలగువాని గురించి వివరము గా వ్రాయ బడినది. కొన్నివిషయములలో యకరమునకు సంవత్సరమునకు రు 1000 లు వఱకును లాభము దీయుటకు మార్గము లిందు సూచింప బడి యున్నవి. వ్యవసాయముతో సంబంధ ముండిన ప్రతియాంధ్రుఁడును నీగ్రంథమును జదువఁదగి యున్నది.

(ఆంధ్రకేసరి 1—12—11.)

“వ్యవసాయవిషయమును గుఱించి యింత విపులముగా నున్నగ్రంథ మిదివఱ కెన్నండును నాంధ్రంబునఁ బ్రచురింపఁబడి యుండలేదు.”

చందా దారులకు రు 0-12-0 ఇతరులకు రు 1-2-0 పోస్టేజి రు 0-3 0

6. మహాభారతసారము.

చందాదారులకు రు 0-14-0 ఇతరులకు రు 1-5-0 పోస్టేజి రు 0-4-0

7. మయూరాసనము. (25 పుటలు)

భారతభూమి యొకానొకప్పుడు వహించియున్న దివ్యతర ఘన మహావైభవమును నద్దమునందువలెఁ గన్పింపఁజేయు మయూరాసనమును గూర్చిన యీచిన్నివ్యాసమును జదివి తీరవలయును.

చందాదారులకు రు 0-1-6 ఇతరులకు రు 0-2-0

వలయువారలు:—

మేనేజరు, జ్ఞానోదయ గ్రంథమాల, మచిలీపట్టణము.

లేక

సేతు బ్రదర్సు, మచిలీపట్టణము.